

# SUCCINTE CONSIDERAȚII PRIVIND DIFERENȚIEREA SOCIALĂ ÎN SOCIETATEA GETO-DACICĂ, ÎN PERIOADA BUREBISTA-DECEBAL

Mircea Valea  
Anghel Nistor

Stratificarea societății geto-dacice în sec. I a.Chr. și sec. I p. Chr. este evidențiată de denumirile unor categorii sociale existente menționate în izvoare istorice antice.

Geograful grec Strobo, contemporan cu Burebista, relatează despre conducători și poporul de rând (hegemones kai ethnos)<sup>1</sup>. Din informațiile luate de la Dio Chrisostomus, istoricul Iordanes comentând fapte petrecute în societatea geto-dacică, menționează că „Deceneu a devenit în ochii lor (a geto-dacilor n.n) o ființă miraculoasă, încât a condus nu numai pe oamenii de rând (non solum mediocribus) dar chiar și pe regi”. Tot Iordanes arată că „cei mai aleși (generoși), dintre geți, au fost numiți mai întâi taraboști (Zarabos Tereos), apoi pileați (pileatos), dintre aceștia se alegeau regii (reges) și preoții”<sup>2</sup>. Referindu-se la activitatea lui Deceneu, Iordanes precizează că acesta „a ales dintre ei (geto-daci n.n) pe bărbații cei mai nobili (nobilissimos viros) și mai înțelepți (prudenciores), pe care i-a învățat tainele zeilor, i-a povățuit să venereze anumite zeități și anumite sanctuare (sacella) și le-a dat numele de pileați (nomen pileatorum) fiindcă, după cum bănuiesc, aveau capetele acoperite cu o tiară, pe care cu alt nume o numeau pileus; restul poporului (reliquam gentem) s-a dat dispoziție să poarte numele de capilați (capillatos), goții (geții n.n), cinstind în mod deosebit acest nume îl pomeneesc până azi în cântecele lor”<sup>3</sup>.

Comentând rosturile termenilor tarabostes și pileați, Hadrian Daicoviciu arată: „Evident, nu este o simplă problemă de cronologie ci de un termen autohton tarabostes și de unul latinesc (pileati) dat după căciula sau boneta (pileus pileum) care era semnul distinctiv al aristocrației. Dar este iarăși evident că termenul autohton trebuie să fie mai vechi decât cel străin. Nu este exclus ca portul căciulii (bonetei) să fi intervenit mai târziu, poate sub o influență iraniană”<sup>4</sup>. Tarabostes – după Vasile Pârvan – avea sensul de „domni nobili”<sup>5</sup>. Ion I. Russu acceptă și întărește cele spuse de V.Pârvan, adăugând forma „puternici, străluciți”<sup>6</sup>. Or denumirile date, categoriilor sociale (pileați și capilați) de către

---

1. Andrei Bodor, Structura societății geto-dacice, în „Studii dacice”, Cluj-Napoca, 1981, p. 11.

2. Iordanes, Getica, V, 40.

3. Idem, XI, 71-72.

4. Hadrian Daicoviciu, Societatea dacă în epoca statului, în „Studii dacice”, Cluj-Napoca, 1981, p. 30, nota 21.

5. Vasile Pârvan, Getica, p. 148.

6. Ion I. Russu, Limba traco-dacilor, București, 1967, p. 124.

scriitori latini și greci subliniază doar un aspect exterior (pileați – purtători de pileus și capillați – pletoși). Denumirea tarabostes înseamnă, inițial, aristocrația gentilică și a reflectat „o stare de lucruri anterioară apariției claselor și statului”<sup>7</sup>. Dacă admitem că în limba geto-dacilor numele dat nu a fost legat de anumite semne exterioare (purtarea pileusului), atunci se poate susține că și un alt termen, *cometai*, folosit de izvoarele antice, referitoare la perioada lui Decebal, poate lansa tâlcuri sociale. Dio Cassius, vorbind despre primul război dacic al lui Traian spune: „Decebal trimisese chiar mai înainte de a fi fost învins o solie \*la Traian\* nu din *cometai*, ca mai înainte, ci dintre cei mai de vază piloforii”<sup>8</sup>. În aceeași idee, istoricul grec Petrus Patricius arată că „Decebal a trimis la Traian soli dintre cei ce poartă pileus, căci aceștia sunt socotiți la daci ca fiind mai de vază. Mai înainte însă îi trimisese cometai, care erau socotiți ca mai de rând”<sup>9</sup>. Dio Cassius și Petrus Patricius menționează termenul grec piloforii (purtători de pileus) deoarece în vremea lor nu mai era uzitată tarabostes, iar cometai, grecizat, îl folosesc ca fiind autohton, cunoscut, desigur, și în vremurile în care era viabil tarabostes.

Precizăm că termenul capillați, folosit doar de către Iordanes, și Cometai nu sunt identice decât în cazul în care se admite, apropierea lui cometai de cuvântul latinesc *coma* (păr). Or, capillați (pletoși) indică „restul poporului” pe când cometai, o categorie socială socotită ca „mai de rând” în comparație cu piloforii, nefiind, deci, „poporul de rând”, amintit de Stabo și Iordanes. Considerăm eronate părerile potrivit cărora Decebal, având în vedere situația militară extrem de precară în care se găsea, și-ar fi putut permite să trimită soli oameni de rând în semn de dispreț față de romani. În acest sens, însuși marele istoric N. Iorga își exprimă părerea că „... E mai greu ca să creadă că solii trimiși aparținură întâi simplilor țărani, pentru ca pe urmă numai să apară „căciularii lui”<sup>10</sup>. Merită atenție și precizările făcute de Samuel, Noah Kramer, privitoare la unele trăsături comune existente în antichitate la sumerieni, greci, indieni și germani care, deși distanțați în timp și spațiu, sunt organizați în „regate minuscule ai căror regi pentru a domni, fiecare din ei se sprijinea pe un *comitatus*, grup de partizani înarmați, care îl urmau orbește în toate acțiunile sale”<sup>11</sup>. Alois Meister spune că Tacitus, numește comitatus ceea ce era *suita* prin care se înțelege „un raport de fidelitate personală” bazat pe reciprocitate între șef și oamenii lui din suită”<sup>12</sup>. Nicolae Iorga, subliniind importanța instituțiilor existente la vechii germani, printre care și cea ai cărei membri purtau numele de „comites”, subliniază: „multe instituții germane nu erau particular germane ci aparțineau lumii barbare întregi – prin urmare erau comune și slavilor și poate și tracilor de la început, strămoșii noștri.

7. Hadrian Daicoviciu, 1. op. cit. 32-33.

8. Dio Cassius, LXVIII, 9.

9. Petrus Patricius, Historia, fr. 5, în Fragmenta historicorum graeconum, IV, p. 185.

10. Nicolae Iorga, Istoria românilor, vol. I, București, 1936, p. 143.

11. Samuel Noah Kramer, Istoria începe la Sumer, București, 1962, p. 26.

12. Alois Meister, Deutsche verfassungsgeschichte von den Anfängen bis ins 15 Jahrhundert, în revista „Mitteilungen des instituts für Ostereichische geschichte, Leipzig, 1907, p. 18.

Atâtea din lucrurile care se cred original germane, au fost împrumutate de germani de la cei mai cultivați dintre barbari, acei care stătuseră în legătură mai strânsă cu cultura antică, prin urmare de la traci<sup>13</sup>. În acest sens, se poate spune că Tacitus, într-adevăr, menționează că la germanii din sec. I p. Chr. exista ceata ca instituție socială numită de istoricul latin *comitatus*, iar membrii acesteia, *comites*<sup>14</sup>. Plecând de la aceste considerente, credem că *ceata militară*, *comitatus* a existat ca o instituție socială și în societatea dacică, în perioada pentru care documentele vremii folosesc termenul *cometai*. Probabil, *cometai* este un cuvânt autohton geto-dac, având același radical indoeuropean *com* – ca și *comitatus* derivat din sensul clasic al cuvântului *comis* (comes-itis) în care *com* înseamnă „eu” (în înțelesul de însoțitor) iar „es” stă în legătură cu verbul „eo”<sup>15</sup>. Și alte cuvinte, în limba latină, ca de exemplu *comito* – are, *comilito* – onis, *committo*, *comapr otis* ș.a. au rămas rădăcina *com*, sugerând prin aceasta ideea de asociere<sup>16</sup>. Hadrian Daicoviciu, în lucrarea menționată mai sus este de părere că termenul *cometai* a fost folosit în sensul de „pletoși” de către scriitorii antici, Iordanes, traducând pe *cometai* prin *capillați*, lucru inexact ținând seama de faptul că, într-adevăr, *capillați* (restul poporului) erau *pletoșii* dar *cometai* fac parte din tagma nobililor, ca membri unor cete de tineri ce însoțeau pe *tarabostes*. În aceeași lucrare H.Daicoviciu își exprimă nedumerirea, asupra ideii exprimată de noi într-un articol apărut în revista „Sargetia”, vol. XI-XII din anii 1974-1975 în care susținem că termenul *cometai*, grecizat, este autohton. H.Daicoviciu întreabă de ce Dio Cassius folosește termenul grec *piloforoi* când vorbește de nobili și nu ar folosi pentru *cometai* aceeași limbă. Dar, spunem noi – și Iordanes a folosit, pe lângă termenul latin *pilleati* și pe cel autohton de *tarabostes*.

13. N.Iorga, Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei, București, vol. I, 1920, p. 6.

14. Tacitus, Despre originea și țara germanilor, în P.Cornelius Tacitus, Opere, vol. I, București, 1958, p. 109.

15. M.Stăureanu, Dicționar Latin - român, București, p. 57.

16. Ibidem

**SHORT CONSIDERATIONS IN CONNECTION WITH THE SOCIAL  
DIFFERENCES IN GETO-DACIAN SOCIETY IN THE PERIOD BETWEEN  
BUREBISTA-DECEBAL**

*Abstract*

Tacitus mentioned about the German from the first century A. D. that were band as social institution called by historian one *comitatus*, and its membres like *comites*. Following these considerations, we think *military band*, *comitatus* was as a social institution in the Dacian society, and in that time the documents used the term: *cometai*.

Probably, *cometai* is native word who have had the same Indo-European root *com*-like *comitatus* risen from the classical sense of the word *comis* (come-itis) in which *com* means „I" and „es" is in connection with *comilite-onis*, *committo*, *comaor otis* etc. remaining the root *com*, suggesting the conception of association.